

INTERCULTURALISATIE VAN CENTRA JEUGD EN GEZIN

Alle doelgroepen optimaal bereiken

In 2011 dient in elke gemeente in Nederland tenminste een Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) te functioneren. Op dit moment zijn er al een kleine tweehonderd actief. De centra zijn bedoeld als laagdrempelig inlooppunt voor informatie, vragen of adviezen over opgroei, opvoeden of hulp op deze gebieden. Een plek toegankelijk voor álle ouders en hun kinderen. Maar juist daarin zit hem de pijn. Want de CJG's blijken een grote groep Nederlanders niet te bereiken: migrantenjongeren en hun ouders.

MIEKE KOMEN, CLAUDIA BIEGEL

Bijna een kwart van de Nederlandse jeugd heeft een migrantenachtergrond en in de grote steden is dit meer dan de helft. Dat aantal zal in de toekomst nog verder toenemen. Hoewel het op een aantal terreinen heel goed gaat met de integratie van deze jongeren – instroom in hoger

onderwijs en daarmee verband houdende algehele stijging van opleidingsniveau – blijven een aantal problemen hardnekkig voortbestaan. Zo heeft een derde te maken met meer of minder ernstige ontwikkelingsproblemen. Voor vluchtelingenkinderen loopt dit zelfs op tot 50 procent. Psychiatrische problemen komen drie

▲ Een intercultureel CJG houdt vanzelfsprekend rekening met diversiteit.

keer zo vaak voor. Bovendien zijn de criminaliteitscijfers bij jongere migranten fors hoger dan bij niet-migranten.

In dit kader is het extra zorgwekkend dat jongeren uit migrantengezinnen nau- ►

CENTRUM VOOR JEUGD EN GEZIN (CJG)

Vormalig minister Rouvoet nam in 2007 het initiatief voor oprichting van de CJG's, laagdrempelige centra voor alle gezinnen met kinderen van 9 maanden tot 23 jaar. Binnen de CJG's werken bestaande organisaties samen. Het gaat niet alleen om bundeling van bestaande activiteiten maar ook om aanbod

van directe opvoedings- en gezinsondersteuning. De gemeenten voeren de regie. Belangrijke uitgangspunten zijn: laagdrempeligheid, vraaggericht werken en het versterken van de eigen kracht van gezinnen. De zorg wordt integraal aangeboden volgens het principe één gezin, één plan.

► welijks vertegenwoordigd zijn in de lichtere vormen van jeugdhulpverlening zoals de CJG's. Zij zijn daarentegen oververtegenwoordigd in de zwaardere (justitiële) vormen van jeugdzorg (zie de figuur). Kennelijk kunnen migrantenouders en hun kinderen de zorg niet op tijd vinden of worden ze niet vroeg genoeg gevonden door de zorg. Als ze wél tijdig komen, is de aanpak veelal weinig succesvol. Vijftig procent blijkt vroegtijdig af te haken, blijkt uit een onderzoek van Pharos in 2009.

In onderzoeken (Pharos 2008, 2009, 2010) zijn drie oorzaken te vinden voor de kloof tussen vraag en aanbod in de jeugdhulpverlening aan migranten: moeilijke bereikbaarheid, ontoegankelijkheid van voorzieningen en onvoldoende aansluiting van aanbod en behoefte.

OORZAKEN

Waarom zijn migranten lastig te bereiken voor de jeugdhulpverlening? Een eerste oorzaak schuilt in onwetendheid of onbe-

kendheid met het Nederlandse hulpverleningssysteem. Dit geldt in zijn algemeenheid, maar nog extra voor nieuwe initiatieven zoals het CJG. Voorlichting is daarom heel belangrijk. Knelpunt hierbij is echter dat de gangbare manier van voorlichten minder effect scoort. Onvoldoende kennis van het Nederlands maakt schriftelijk communiceren moeilijk. Brieven verdwijnen ongelezen in de prullenbak. De ervaring leert dat persoonlijke mondelinge voorlichting meer succes heeft.

Op het gebied van toegankelijkheid hebben zorginstanties een imago probleem. Voor veel migranten zijn het 'witte' organisaties. De medewerkers vormen geen weerspiegeling van de samenleving. Dit kan leiden tot communicatieproblemen tussen (witte) professionals en migranten. Met name wanneer de hulpverlener onvoldoende kennis heeft over culturele achtergronden. Nederlandse opvoedingswaarden als assertiviteit en zelfstandigheid vallen bij sommige ouders niet in goede aarde. Zij voelen zich onbegrepen en ongehoord omdat zij op een andere manier tegen opvoeden aankijken. In het verlengde hiervan krijgen ze het idee dat hun kinderen worden opgestookt, opgezet tegen het eigen gezin. Ook gaan er verhalen de ronde over kinderen die zomaar bij je worden weggehaald.

Bureaucratie, regelgeving en protocollen vormen een volgende hobbel op het gebied van toegankelijkheid. Dit begint vaak al bij de indicatie.

'Ik wil niet meteen een dossier. (...) Ik wil niet dat ze het ingewikkeld maken en een groot probleem. Ik wil gewoon tips. Ik ben bang dat ze mijn kind zullen afpakken. We horen zoveel verhalen.' (Basisschool ouder).

De hulpverlening in Nederland is ingedeeld in loketten en gericht op mensen met één duidelijke hulpvraag. Deze gang van zaken sluit dikwijls niet aan bij de behoefte van migranten. Zij zoeken naar een vertrouwenspersoon die niet alleen op

het probleem focust, maar ook geïnteresseerd is in het familiewelzijn of een formulier helpt invullen.

'Ik heb een leidraad nodig, iets waaraan ik me kan vasthouden. Welke voeding is goed, hoe moet de ontwikkeling zijn, hoeveel moet het kind groeien? En als ik twijfel, wil ik naar een hulpverlener.' (Marokkaanse moeder).

MIGRANTEN OUDERS ZELF AAN HET WOORD

Waarom vragen deze ouders zo weinig om hulp? Ervaren zij geen problemen in de opvoeding? Uit focusgesprekken met migrantenouders in Zaanstad georganiseerd door Pharos in 2008 kwam naar voren dat het overgrote deel wel degelijk vragen had over de opvoeding. De helft van de ouders gaf aan matige tot ernstige problemen te ervaren met hun kinderen, vooral in de puberteit. Toch is men niet geneigd om buiten de deur hulp of advies te vragen. In de eerste plaats omdat hulpverleners 'te westers' zijn, er heel andere opvattingen op na houden en de opvattingen van migranten over opvoeding afdoen als minder, niet passend of niet goed. Men meende dat hulpverleners te snel opkwamen voor de kinderen en niet voor de ouders. Ouders zouden stevast ongelijk krijgen. Daardoor werden de kinderen als het ware 'weggehaald' bij de ouders. Ideaal zou zijn om de problemen meer in samspraak op te lossen.

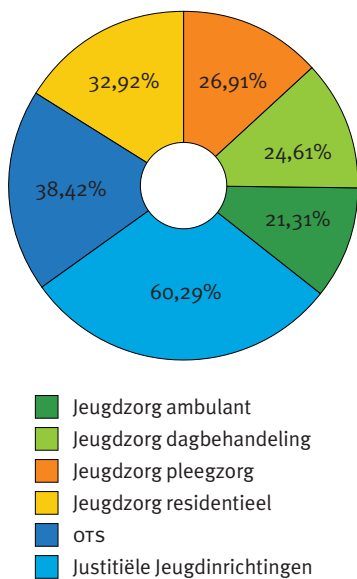
Op de vraag: 'Hoe zou uw ideale CJG eruit zien?', kwamen veel reacties. Het meest belangrijke achtte men een open contact en vertrouwensrelatie met de hulpverleners. Daarnaast zou het centrum dichtbij moeten zitten, bijvoorbeeld op school of in de moskee. En, zo werd benadrukt, je moet spontaan en zonder afspraak kunnen binnenlopen. Een soort familiecentrum. Als voorbeeld van een succesformule gold het consultatiebureau. Dat is dichtbij en belangrijk voor ouders én kind. Het CJG zou moeten uitstralen dat het er niet alleen voor problemen is, maar een plek is waar je ook voor de gezelligheid langskomt.

DREMPELS VERLAGEN

De focusgesprekken in Zaandam tonen aan dat migrantenouders net als alle ouders vragen hebben over opvoeding van de kinderen. Bovendien brengt hun achtergrond extra knelpunten met zich mee. Migranten moeten verschillende opvoedingswaarden combineren en dit kan tot

► Professionals dienen ook migranten en hun kinderen ondersteuning op maat te bieden.

ZORGGEBRUIK MIGRANTENJONGEREN

BRON: PHAROS, 2008

verhoogde onzekerheid leiden. Redenen genoeg om ervoor te zorgen dat ook zij gebruikmaken van de CJG's. In de onlangs verschenen brochure *Bereik alle doelgroepen optimaal* presenteert Pharos een vijf-stappenplan om de drempels naar het CJG te verlagen.

Stap 1 – Inventariseer het bereik onder migranten

Het CJG kan haar bereik binnen verschillende migrantengroepen in kaart brengen door te registreren op etniciteit. Om mis-

bruik tegen te gaan en de privacy van cliënten niet in gevaar te brengen, dient de informatie omtrent etniciteit alleen te worden gebruikt voor beleidsdoelinden. De registratie mag niet te herleiden zijn tot individuele cliënten.

Stap 2 – Leg contact met migranten, zelforganisaties en betrek hen bij beleidsvorming

Denk niet vóór migranten maar laat ze zelf vertellen hoe ze beter bereikt en geholpen kunnen worden. Welke behoeftes bestaan er? Wat voor soort opvoedingsondersteu-

ning is nodig? Kunnen zelforganisaties een rol spelen? Het structureel betrekken van migranten bij zowel uitvoering als beleidsvorming is belangrijk voor een succesvol bereik.

Stap 3 – Vindplaatsgericht werken

Erop uitgaan, mensen opzoeken bijvoorbeeld in moskeeën en kerken, bij feestelijke gebeurtenissen of sportevenementen in plaats van wachten tot mensen uit zichzelf naar je toekomen, is een veel beproefde manier van contact leggen. De outreachende benadering of het zogenaamde vindplaatsgericht werken sluit goed aan bij de meer informele manier van benaderen die veel migranten voorstaan. Ook het samenwerken met zelforganisaties of sleutelpersonen kan vruchten afwerpen.

Stap 4 – Bevorder deskundigheid en pas randvoorwaarden aan

Goede aansluiting op hulpvragen van migranten vereist dat medewerkers beschikken over basale interculturele competenties, over methoden die op iedereen goed toepasbaar zijn én, last but not least, over voldoende tijd en mogelijkheden om eventuele cultuurverschillen te overbruggen. Het proces om dit te bereiken wordt aangeduid als intercultuur. In een intercultureel CJG houdt men expliciet en vanzelfsprekend rekening met diversiteit onder ouders en kinderen.

Stap 5 – Veranker intercultureel beleid in het kwaliteitsbeleid

Maak van intercultureel beleid geen aparte of exotische niche, maar een vast onderdeel van het algehele kwaliteitsbeleid.

PHAROS EN DE CJG'S

Pharos is vanaf het begin nauw betrokken geweest bij de intercultuur van CJG's. In opdracht van de ministeries van VROM, VWS en verschillende gemeenten (o.a. Utrecht, Rotterdam, Zaandam, Nieuwe Gein) zijn diverse onderzoeken uitgevoerd naar de behoeften en verwachtingen van migrantenouders en professionals. Daarnaast werden praktische handvatten ontwikkeld zoals toolkits, stappenplannen en richtlijnen. Op dit moment ondersteunt Pharos het toegankelijk maken van CJG's door:

- ontwikkeling en verzorging van trainingen;
- instrumentontwikkeling;
- (beleids)advies;
- regionale werkconferenties.

De eerste regionale conferentie op 8 oktober in Amsterdam was een groot succes. Meer conferenties staan gepland voor eind 2010 (zuidelijke provincies) en begin 2011 (noord-oostelijke provincies). Voor meer informatie

over de trainingen, instrumenten, adviesgesprekken en werkconferenties: dr. Mieke Komen (projectleider CJG's), e-mail m.komen@pharos.nl, tel. 030 234 90 00 of 06 510 842 04.

De brochure *Bereik alle doelgroepen optimaal* is gratis te downloaden via www.pharos.nl, uitgeverij, brochures.

FOTO: BERT DE JONG

EFFECTIEF BEREIK

Interculturalisatie van de CJG's past binnen het streven naar goede en effectieve zorg, klantgerichtheid en vraagsturing voor alle ouders en hun kinderen. Een van de uitgangspunten van de CJG's is immers vraaggericht werken. Dat betekent: de cliënt centraal stellen en gepaste ondersteuning bieden. Professionals dienen in staat te zijn om ook aan migrantenouders en hun kinderen ondersteuning op maat te bieden met kennis over en sensitiviteit voor etnische, religieuze of culturele verschillen. ●

Mieke Komen is senior onderzoeker en projectleider bij Pharos. Claudia Biegel is hoofdredacteur van Phaxx.

Voor de genoemde onderzoeken van Pharos zie www.pharos.nl/programma/jeugd, onder rapporten en dossiers.